

при залученні учнівської молоді до інтерпретаційної діяльності виявляється доцільним використання не розрізнених методів, а навпаки – цілісної системи методичного забезпечення цього процесу, яка передбачає генералізацію, транспозицію та діалогізацію інтерпретаційного досвіду учнів під час навчальних занять та позакласної роботи з літератури.

Зазначене вище дозволяє зробити такі висновки:

- Інтерпретаційна діяльність старшокласників виявляє свою ефективність за умови передачі учням необхідних знань, зокрема соціально-історичного, філософсько-етичного, психологічного та культурологічного змісту.
- Оволодіння старшокласниками найважливішими способами інтерпретаційної діяльності є важливою умовою підвищення ефективності цього процесу та його впливу на духовність особистості. До таких способів інтерпретаційної діяльності слід віднести емоційні, інтелектуальні та діяльнісні способи.
- У навчально-виховному процесі важливо використовувати систему методів організації інтерпретаційної діяльності старшокласників. Із цією метою вчителі можуть успішно використовувати у своїй роботі з учнями методи генералізації, спрямовані на розкриття духовного потенціалу мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лингвостилистическая интерпретация художественного текста: Метод. пособие / Башкирский гос. педагогический ун-т / автор-составитель М.Х. Спартак — Уфа: БГПУ, 2000. – 28 с.
2. Демьянков В.З. Интерпретация, понимание и лингвистические аспекты их моделирования на ЭВМ. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. - 172 с.

УДК 371.125:37.017.5

ГЕНДЕРНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Васильченко О.І., аспірант

Запорізький національний університет

У статті розглядається ідея гендерного тренінгу під час занять з іноземної мови з метою формування комунікативної компетентності в майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: гендерний підхід, гендерний тренінг, комунікативна компетентність.

Васильченко Е.И. ГЕНДЕРНЫЙ ТРЕНИНГ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ КОМУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматривается идея гендерного тренинга во время занятий по иностранному языку с целью формирования коммуникативной компетентности у будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: гендерный подход, гендерный тренинг, коммуникативная компетентность.

Vasilchenko E.I. THE GENDER TRAINING AS THE WAY TO FORM COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article describes the use of the gender training at the foreign language lessons of the future social pedagogues.

Key words: gender approach, gender training, communicative competence.

У контексті завдань формування гендерної рівності актуалізується проблема організації соціального досвіду у формуванні комунікативної компетентності соціальних педагогів.

Соціальний педагог – фахівець, що зайнятий у сфері соціально-педагогічної роботи чи освітньо-виховної діяльності. Працюючи у сфері «людина-людина», він зобов'язаний опанувати знаннями й уміннями для успішного функціонування в системі міжособистісних відносин. Згідно з посадовими обов'язками соціальний педагог виступає посередником між особистістю та організацією, сім'єю, спеціалістами різних соціальних служб, відомств та адміністративних органів. Частіше така взаємодія майбутніх фахівців з різними категоріями населення відбувається у формі спілкування. До операційного компоненту готовності фахівця до соціально-педагогічної роботи входять комунікативні вміння [1, 26].

У той же час, дослідниця Т.П. Голованова вважає, що в соціально-педагогічній роботі слід прагнути застосовувати гендерний підхід, тобто в кожному конкретному випадку мати уяву, що специфіка переживання людиною важкої життєвої ситуації залежить від її статі, проте ця залежність у більшості випадків визначається не тільки і не стільки біологічно, скільки супроводжується могутнім впливом гендерних стереотипів. Це положення вимагає удосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Одна з головних умов вирішення наголошеної проблеми полягає в пошуку нових форм, методів підготовки, розробці нових освітніх технологій: тренінгові технології, які розглядаються як система діяльності по відпрацюванню визначених алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів рішення типових задач у ході навчання [2, 293].

Ця стаття присвячена формуванню комунікативної компетенції майбутніх соціальних педагогів за допомогою елементів гендерного тренінгу на заняттях з іноземної мови.

Досліджуючи проблему соціально-психологічної компетентності у міжособистісній взаємодії, ми спиралися на праці М.І. Бобневої, Л.А. Лепіхової, Л.Є. Орбан-Лемрик [3, 4, 5]. Вони підкреслюють, що успішність людської взаємодії визначається за такими параметрами: усвідомленістю учасниками спілкування значення комунікативної діяльності, комунікативних знань та вмінь, комунікабельності, тобто всього, що міститься в понятті “комунікативна компетентність учасників взаємодії”; знанням власних комунікативних можливостей і комунікативних особливостей партнерів по спілкуванню; урахуванням соціокультурного контексту спілкування; систематичним навчанням учасників взаємодії (йдеться про комунікативну підготовку); розробкою технологічного і методичного інструментарію спілкування. Аналіз процесу міжособистісної взаємодії підтвердив положення про те, що комунікативна компетенція може формуватися в процесі тренінгу.

Для поліпшення освітньої практики в методологію тренінгу необхідно об'єднати надбання демократичної практики, організаційні зміни, груповий процес і рефлексивну практику за активною участю всіх учасників тренінгу. Один з основних принципів тренінгу: практика через навчання досвідом. Люди успішніше вчаться чомусь, якщо вони в той же час активні учасниці та учасники цього процесу.

У процесі тренінгу використовується велика кількість різноманітної техніки, вправ та ігор для залучення учасників до процесу аналізу і відображення власного досвіду. Матеріал тренінгу структурується таким чином, що вивчена теорія і схема взаємодії через практичні вправи одразу ж закріплюється у свідомості учасників.

Навчання досвідом означає, що усередині групи кожний і кожна мають нагоду поділитися своїм знанням і проблемами з іншими, а також попрацювати разом для

пошуку рішення. Це означає також, що формування в групі атмосфери довір'я дуже важливе для досягнення успіху всього тренінгового процесу.

Таким чином, у формуванні комунікативних компетенцій пріоритетну роль відіграють активні методи, які стимулюють творчість, ініціативу, самостійне і критичне мислення і базуються на принципі багатобічної взаємодії. До активних методів належать різноманітні види тренінгових дискусій (“гудіння бджіл”, “сніжки”, “дискусія-симпозіум”, “концентричний круг” і інші), ситуаційно-рольові ігри, ігри-драматизації, “мозкові атаки”, інтелектуальні аукціони, метод аналізу проблемної ситуації тощо.

Гендерний тренінг розглядає дослідження спілкування з позицій гендерного підходу, як взаємини чоловіків і жінок у суспільстві. Людина як суб'єкт діяльності не може виступати як безстатева істота – це специфіка виховання. У процесі підготовки майбутніх фахівців навчання, спілкування, гра можуть використовуватися в інтересах гендерного виховання, якщо викладач буде враховувати загальні закономірності розвитку студентів, відмінності між ними.

Усвідомлення студентами-соціальними педагогами існування гендерних ролей у суспільстві, правильного розуміння взаємодії чоловіків і жінок, забезпечить здатність фахівця керуватися ними з метою ефективною реалізації комунікативних умінь в професійній діяльності, тобто майбутній фахівець матиме комунікативну компетентність.

Комунікативна компетентність – це сукупність комунікативних здібностей, комунікативних умінь і комунікативних знань, адекватних комунікативним задачам і достатнім для їхнього рішення [6, 73].

Компетентність – володіння знаннями, що дозволяють судити про що-небудь. Компетентний – здатний; знаючий, знаючий у визначеній області [7, 247].

У контексті комунікативної компетентності спілкування розглядається спілкування, що являє собою частину взаємодії, і взаємодія, що відбувається у формі спілкування.

До основних психологічних компонентів спілкування відносять: почуття присутності, уміння слухати, сприймати, виявляти турботу, розкриватись самому, приймати чужі погляди, співпереживати, проявляти щирість та поважати співрозмовника [8, 56].

Використання елементів (технік) тренінгу під час навчального заняття допомагає викладачу розвивати в майбутніх соціальних педагогів такі сторони спілкування, як перцептивна, комунікативна, інтерактивна.

Так, навички активного слухання під час діалогічної мови не можуть розглядатися лише як перцептивна сторона спілкування, оскільки активне слухання є взаємодією. Воно повинно забезпечувати правильне сприйняття співрозмовника, а також впливати на нього у вигляді уточнень своїх припущень, стимулювання співрозмовника до розгортання своїх висловлювань.

До техніки активного слухання відносяться уміння «розговорити» (питання, що припускають розгорнуту відповідь), уміння почути (передача суті висловлення одногрупника, дослівне відтворення).

Активне слухання припускає володіння уміннями самовираження і дії, тому що це не пасивне слухання. Тренуючи уміння чути і розуміти, майбутні фахівці тренують уміння виражати свої думки, почуття й уміння втілювати їх у дії.

Уміння слухати також означає концентрування уваги майбутнього фахівця на словах, думках і почуттях співрозмовника. Це не просто пасивне сприймання інформації, а й активні свідомі зусилля з вироблення почуття “присутності”. Цей компонент спілкування вимагає від фахівця таких якостей, як розуміння співрозмовника,

неупередженості, щирого зацікавлення в ситуації, утримання від якихось суджень і установок по відношенню до нього [6, 56]. Від уміння слухати, вникати в суть ситуації, у якій знаходиться клієнт, залежить успішність професійної допомоги соціального педагога.

Застосування технік у тренінгу – це досвід партнерства, рівноправності, людинолюбства, милосердя, тих цінностей, що складають основу гендерного виховання.

Гендерний тренінг комунікативної компетентності також можна назвати тренінгом партнерського спілкування, тому що в ньому реалізується принцип рівності учасників взаємодії.

Методологією побудови програми тренінгу виступають такі принципи: психологічна рівність статей, розвиток індивідуальності та взаємозамінності гендерних ролей. При розробці програми тренінгу базовими стали такі принципи: однакові соціальні вимоги та очікування щодо поведінки студентів та студенток, подолання педагогами гендерних стереотипів, формування комунікативних компетенцій як гендерна чуйність – до уміння працювати з людьми різної статі, віку, статусу і т.п.; уміння налагоджувати співробітництво та довіру у відносинах з клієнтом. У зв'язку з цим для майбутнього соціального педагога важливим надбанням є спроможність володіти таким вмінням активно слухати й комунікувати, здійснювати міжгрупове спілкування, проводити переговори та вирішувати конфлікти на основі творчості, ненасилля, діалогу.

Достатня кількість годин у навчальному плані з підготовки соціальних педагогів приділяється вивченню іноземної мови. Курс іноземної мови припускає розвиток професійного спілкування. Для навчання іноземній мові студенти поділяються на підгрупи, що дає можливість ефективніше використовувати елементи тренінгу, котрий сприяє формуванню комунікативної компетентності, необхідної в майбутній професійній діяльності соціальних педагогів.

На заняттях студентам пропонуються аутентичні тексти соціокультурної тематики, що торкаються питань взаємодії чоловіків і жінок у суспільстві.

Так, студентам пропонувалося проаналізувати ситуації, у яких чоловіки і жінки працювали в нетрадиційних для них сферах діяльності (чоловік - учитель початкових класів; чоловік, що займається домашнім господарством; жінка – інженер). Запропоновані ситуації викликали почуття іронії в студентів. Цей факт підтвердив наявність у майбутніх фахівців гендерних стереотипів про місце та роль чоловіків і жінок у суспільстві. Відповідаючи на поставлені питання «Чи знаєте Ви кого-небудь, хто виконував таку роботу?», «Яка робота підходила чи не підходила Вам? Чому?», «Чи згодні Ви з твердженням, що чоловіки і жінки можуть виконувати будь-яку роботу однаково?» і т.п., студенти могли переконатися, що в культурі нашого суспільства зустрічаються явища нерівності між представниками різної статі. Завершуючи вправу, викладач узагальнив і пояснив, що таке гендерна нерівність.

Протягом заняття кожен міг висловити свою точку зору, аргументувати її, поставити питання із запропонованої теми, - так відбувалося багатобічне переплетення комунікативних і діючих взаємин. Викладач також був учасником тренінгу, що сприяло невимушеній атмосфері заняття.

Отже, практична робота підтвердила необхідність проведення гендерних тренінгів як засобів формування комунікативної компетентності майбутніх соціальних педагогів.

Зазначимо, що розроблений тренінг є одним з елементів проекту “Гендерне виховання майбутніх соціальних педагогів в системі вищої освіти України”, який реалізується на факультеті соціальної педагогіки та психології Запорізького національного

університету. Одним з перспективних напрямів, із нашої точки зору, є розробка тренінгів для соціальних педагогів із розширення сфери самосвідомості через актуалізацію самоспостереження, самопізнання, самоаналіз та саморозуміння, розвиток навичок саморегуляції, самоконтролю для набуття адекватної гендерної ідентичності; з ознайомлення із соціально-психологічними механізмами становлення особистості жінки і чоловіка як індивідів, що різні біологічно, але рівні в соціальному плані; знаходження спільного та відмінного в чоловічій та жіночій психології, усвідомлення та переборення гендерних стереотипів; із набуття навичок врівноваження себе, свідомого вибору, відстоювання своїх прав, не порушуючи права інших.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання)/ А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола; Загальна редакція А.Й. Капської. – К., 2002. – 164 с.
2. Реан А.А., Бордовская Н.В., Розум С.И. Психология и педагогика. – СПб.: Питер, 2003. – 432 с.
3. Бобнева М.И. Психологические проблемы социального развития личности // Социальная психология личности. – М.: Владос, 2001. – 170 с.
4. Лепіхова Л.А. Соціалізація та соціально-психологічна компетентність як рівні особистісної зрілості // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: Науково методичний збірник. – К.: Контекст, 2000. – С. 105-108.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Особистість у контексті соціально-психологічної парадигми// Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К., 2003. – С. 378-391.
6. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. – СПб.: Речь, 2003. – 208 с.
7. Словарь иностранных слов. - 7-е изд., перераб. – М.: Русский язык, 1980. – 624 с.
8. Соціальна робота в Україні: теорія та практика: посібник для підвищення кваліфікації працівників центрів соціальних служб для молоді. – Ч. 3 / За заг. ред. А.Я. Ходорчук. – К.: ДЦССМ, 2002. – 172 с.

УДК 37.017.5:378

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ГЕНДЕРНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Голованова Т.П., к.п.н., доцент, докторант

Запорізький національний університет

У статті подано результати дослідження соціально-педагогічного контексту самореалізації студентської молоді, дано оцінку гендерних аспектів вищої освіти України. Дослідження базується на аналізі офіційних даних гендерної статистики і результатів вибіркових обстежень, наукової літератури з гендерної проблематики.

Ключові слова: гендерна рівність, самореалізація, студентство.

Голованова Т.П. СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ ГЕНДЕРНОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье представлены результаты исследования социально-педагогического контекста самореализации студенческой молодежи, дана оценка гендерных аспектов высшего